
MARIA JOSEP MARÍN
MARIA JOSEP CUENCA

DE L'ATRIBUCIÓ
A LA MODALITAT:
CONSTRUCCIONS AMB
ÉS QUE EN CATALÀ ORAL*

1. INTRODUCCIÓ

Aquest article identifica diverses construccions que contenen l'aplec *és que*, les quals corresponen a configuracions estructurals que van des de la pura atribució a la modalitat, a partir de l'anàlisi de dos *corpora* orals: un de conversa espontània i l'altre d'entrevistes a informants. Entre aquestes construccions destaquen aquelles en què *és que* s'ha fossilitzat i actua com a marcadors modal, funció a la qual dediquem una atenció especial per la freqüència que té en la llengua oral.

En efecte, l'anàlisi de qualsevol corpus oral posa de manifest la freqüència d'aparició i alguns dels usos de les construccions objecte d'estudi, com podem observar en l'exemple següent:

- (1)
- 1316 NAA (. 0.90) *bueno*\
- 1317 NAA **la qüestió és que**_
- 1318 FAN jo: **la v(e)ritat és que** n'estic ben fart\

(*) Aquest estudi forma part del projecte Cohestil (FFI2008-01230/FILO), subvencionat pel Ministeri d'Educació i Ciència, i del grup consolidat de recerca Grup d'Estudi de la Variació (GEV, 2009-SGR 521), subvencionat per la Generalitat de Catalunya. Volem agrair als avaluadors els suggeriments fets per a la millora d'aquest text.

- 1319 NAA (.. 2.70)
 1320 NAA *clar*\
 1321 NAA [1 *és que* si- --]
 1322 FAN [1 perquè] [2 *clar*\]
 3223 HIL [2 {(??) jo_}]
 1324 NAA (. 0.23) *és que*_
 1325 NAA el que ens passa tant a nosatres com a vosatres_
 1326 NAA *és que* no podeu prendre una decisió de dir_
 1327 NAA *doncs mira*\
 1328 NAA *va*\
 1329 NAA (. 0.45) a[:_
 1330 NAA tal mes_
 1331 HIL [fem això:_]
 1332 NAA di- --
 1333 NAA *va*\
 1334 NAA dicidem-nos més o menys que pel:_
 1335 NAA per: la:_
 1336 NAA la tardor de l'any que ve ens casarem per exemple\
 1337 NAA (. 0.33) no pots dicidir_
 1338 NAA (. 0.29) perquè no saps el que tindràs o el que no tindràs\ (COCO2: 1316-1338)

Aquest fragment del nostre corpus conversacional proporciona poca informació proposicional (els participants comenten les dificultats per a decidir la data d'un casament), però, en canvi, és ric en marcadors d'interacció i modalitat (*clar*, *doncs mira*, *és que*, *bueno*, *va*) que pauten la conversa i mostren la subjectivitat de l'emissor.

Analitzem l'exemple amb més detall. Amb la combinació de marcadors *bueno*, *la qüestió és que*, NAA intenta introduir el tema, però un altre parlant, FAN, pren la paraula amb una estructura semblant, *la veritat és que*, mitjançant la qual emfasitza el que ve a continuació. Aleshores, NAA hi mostra acord amb *clar*, alhora que fa un segon intent de manifestar el seu punt de vista, tot introduint-lo com una justificació encapçalada pel marcador *és que*. Les paraules de FAN, *perquè clar* (un marcador modal precedit d'una conjunció), s'encavallen amb la intervenció precedent. Finalment, NAA comença novament amb *és que* el seu enunciat. En aquesta ocasió, aconsegueix completar-lo (*el que ens passa tant a nosatres com a vosatres és que no podeu prendre una decisió.*) i enriquir-lo mitjançant el discurs citat (*a tal mes.. dicidem-nos més o menys, per la tardor de l'any que ve ens casarem.*), l'inici del qual és marcat per la combinació

doncs mira, que indica també continuïtat, i per *va*, que es torna a repetir més endavant i indica acord i resignació. L'exemple (1) mostra de manera evident la rellevància dels marcadors en la llengua oral i, més en concret, la varietat i el protagonisme de les construccions amb *és que*.

La bibliografia també dóna compte d'aquestes construccions en diferents llengües. Identificades com a peces conversacionals, les estructures amb *és que* solen considerar-se construccions inferencials (Declerck 1992; Bearth 1997; Delahunty & Watzkiewicz 2000; Delahunty 2001; Pusch 2006) o marcadors del discurs (Fuentes Rodríguez 1997; Porroche Ballesteros 1998; Berenguer & Salvador 1998; Pusch 2007;¹ Sancho 2010) relacionats amb la introducció d'explicacions o justificacions.

La nostra recerca parteix de la identificació de les ocurrències de *és que* en dos *corpora* orals complementaris, per tal com el primer (COC) és clarament conversacional, mentre que el segon (CAP) té una naturalesa més monològica.

El *Corpus Oral de Conversa Col·loquial* (COC, Payrató & Alturo 2002) consta de 10 converses espontànies d'uns 30 minuts cadascuna (70.493 mots), en les quals intervenen de 3 a 11 participants (la mitjana és de 4). Majoritàriament es tracta de parlants de català central, procedents en més del 50% dels casos de Barcelona i els voltants.

El *Corpus Audiovisual Plurilingüe* (CAP, Payrató & Fitó 2008) inclou entrevistes amb dotze parlants multilingües (català i espanyol amb coneixements d'anglès). Les entrevistades són dones, estudiants universitàries entre 18 i 30 anys, que van nàixer i viuen a l'àrea metropolitana de Barcelona.² Les dades van ser obtingudes mitjançant un protocol semiestructurat dissenyat per a obtenir dues mostres per informant i llengua (una d'experimental i una altra d'experiencial) de cinc tipus de text: narratiu, descriptiu, instructiu, expositiu i argumentatiu.³ En aquest treball analitzem els 120 textos en català (c. 37.000 mots).

1. L'article de Pusch presenta un estat de la qüestió detallat sobre les construccions amb *és que* en diferents llengües.

2. Les dades van ser enregistrades amb una càmera de vídeo digital i recollides després en suport informàtic. Les transcripcions segueixen les convencions descrites en Payrató (1995), a partir de les quals el text se segmenta en grups entonatius i pauses; també es marquen inhalacions, exhalacions i altres trets rellevants (l'Apèndix 1 mostra el conjunt de convencions emprades en les transcripcions d'aquest treball).

3. Mostres experimentals: narrativa (narració del relat visual «Frog, where are you?», instructiva (un mapa d'un poble fictici), argumentativa (a favor de viure al camp / a la ciutat), descriptiva (una casa del joc per a ordinador Sims), expositiva (immigració: com s'està vivint l'experiència?). Mostres experiencials: narrativa (una situació perillosa o de risc que hages viscut), instructiva (dóna les indicacions necessàries per a anar de la

Una vegada identificades i descrites les construccions, analitzem en detall els usos de *és que* com a marcador, un dels més freqüents en català oral, juntament amb les conjuncions bàsiques *i*, *però* i *perquè* i marcadors parentètics com *clar*, *bueno* i *llavors/aleshores*. Finalment, sintetitzem les característiques distintives de les construccions per tal de posar de manifest la relació que hi ha entre elles.

2. ESTRUCTURES AMB *ÉS QUE*

L'aplec *és que* pot formar part de diferents configuracions sintàctiques:

1. estructura copulativa:

SN + *és*_{verb} + [atribut *que*_{conj} + clàusula]

La solució és que lloguen un apartament al costat del nostre

2. estructura (pseudo)clivellada:

SN_{tema} + *és*_{verb} + [*que*_{conj} + clàusula_{rema}]

El que volen és que lloguem un apartament al costat del seu

En aquesta configuració es pot diferenciar el cas en què el subjecte és un nom general:

2a. SN_{nom general} + *és*_{verb} + [*que*_{conj} + clàusula_{rema}]

El problema és que no poden llogar un apartament al costat del nostre

3. *és que* (marcador):

*És que*_{partícula modal} + Enunciat/Oració

És que han llogat un apartament al costat del nostre

La freqüència d'aparició de cada construcció en els *corpora* es mostra en la taula 1.

Facultat d'Economia a casa teua), argumentativa (recomana un llibre o una pel·lícula), descriptiva (com és la teua casa?), expositiva (què fas els caps de setmana?).

Estructures	COC	CAP
Copulativa	0	0
Estructura (pseudo)clivellada	14 (7,6%)	12 (16,5%)
Estructura (pseudo)clivellada amb nom general	20 (10,8%)	6 (8,2%)
Marcador	151 (81,6%)	55 (75,3%)
Total	185 (100%)	73 (100%)

Taula 1. Ocurrences de les construccions amb *és que*

L'ús més freqüent és el de marcador, tant en el corpus d'entrevistes (55 casos de 73) com, sobretot, en la conversa espontània (151 casos de 185), la qual cosa palesa el caràcter dialogal del marcador. A continuació descriurem breument els tres usos: l'estructura copulativa, l'estructura clivellada i el marcador.

a) Estructura copulativa

La construcció bàsica és una estructura copulativa on l'atribut (B) correspon a una clàusula introduïda per *que*: 'A *és [que B]*':

(2)

- 301 LAU jo lo que sí sé que haig de fer és això\
302 LAU d'esperar-me a que vingui el que li toca entrar a les tres\
303 LAU (.. 2.53) p(e)rò una cosa_
304 LAU (.. 1.71) **és que** allargui la jornada una hora_
305 LAU i una altra cosa_
306 LAU **és que** tinguis d'anar a casa_
307 LAU després tornis_
308 LAU i dugues hores_
309 LAU i tornar a marxar\ (CoCoI: 301-309)

En l'exemple anterior tenim les estructures correlatives *una cosa és que X i una altra cosa és que Y*. Tanmateix, en els textos orals, la construcció copulativa és poc habitual i, de fet, en aquest cas, l'estructura té un subjecte genèric, la qual cosa l'aproxima a altres usos més fixats i idiomàtics com els que revisem més endavant.

b) Estructura (pseudo)clivellada

L'aplec *és que* pot fer d'unió entre un subjecte temàtic i un atribut focal, construcció amb la qual s'altera l'ordre normal de l'oració amb la finalitat de destacar de manera emfàtica i contrastiva un dels seus constituents (cf. Solà 2002: § 21.6.3; Vallduví 2002: § 4.8.2). Com hem vist abans, el segment final de l'exemple (1), que repetim en (3), és una (pseudo)clivellada, és a dir, una estructura copulativa on el verb separa sintàcticament, com a subjecte i atribut, la informació coneguda o pressuposada (el tema o pressuposició) i la informació nova i contrastiva (el rema o focus).

- (3) [_{tema}el que ens passa tant a nosatres com a vosatres] *és* [_{que}no podeu prendre una decisió de dir...]_{rema}

Aquesta construcció perd contingut proposicional i guanya intensitat modal quan el subjecte és un nom general (*El tema / el cas / la qüestió / la veritat / el fet / el mal / el problema és que* B) o una clàusula del tipus *el que passa és que* B, com podem veure en els dos primers casos de l'exemple (1), que apleguem en (4), *la qüestió és que, la veritat és que n'estic ben fart*.⁴

- (4)
 1316 NAA (. 0.90) bueno\
 1317 NAA **la qüestió és que**_
 1318 FAN jo: **la v(e)ritat és que** n'estic ben fart\
 1319 NAA (.. 2.70)
 1320 NAA clar\ (COCO2: 1316-1320)

Seguint la proposta de Delahunty i Velazquez-Castillo (2002), Pusch (2009) descriu la construcció com 'the X is that S', on X és un nom general abstracte i S una unitat oracional, i considera que, tant si s'emptra en la forma plena com en les possibles variants reduïdes, té la funció de modalitzar la clàusula on apareix, d'una manera semblant a com ho fan alguns adverbis oracionals epistèmics, avaluatius o evidenciadors.

Segons el nom general que les encapçala, podem diferenciar dos casos: quan el subjecte és un nom general objectiu (*la qüestió, el tema, el cas, el fet*) i quan és de tipus

4. Aquestes construccions apareixen més sovint en fragments monològics que les de marcador.

subjectiu o valoratiu (*el problema, el mal, la veritat, el cert*) o una clàusula (*el que passa és que*). En el primer cas, la funció és més propera a l'organització discursiva (síntesi, introducció d'un relat pertinent, represa de tema); en el segon (el més freqüent en els nostres *corpora*), el valor de la construcció està més lligat a la interacció i la modalització.⁵

(5)

202 doncs llavors sí\
203 que havien d'intubar\
204 (. o.34) p(e)rò clar\
205 **el problema és que** per intubar-te_
206 m'havien d'adormi:r_ (C2CN16SS: 202-206)

(6)

339 ANI amb el cabell tan llarg no podia\
340 ANI (. o.84) i ara sí\
341 ANI suposo que sí que podria\
342 ANI **el que passa és que** em fa molta mandra\ (COCO6: 339-342)

Com noten Berenguer i Salvador (1998: 42-43), les (pseudo)clivellades genèriques integren un valor modalitzador i un valor connectiu relacionat amb la introducció de tòpic o subtòpic. En concret, consideren que proporcionen rellevància argumentativa a l'enunciat que introdueixen com a explicació o comentari avaluatiu i les defineixen així:

[...] marcadores con función eminentemente modalizadora o evidenciadora, entendiendo el concepto, no solo como mostración de la actitud del hablante respecto al valor de verdad del enunciado, sino como una presentación del mismo que afecta la responsabilidad del enunciador en el cuadro de participación construido a través de la conversación.

A més, aquests autors, i també Fuentes (1997: 253) o Reig (2011), entre altres, atribueixen a fórmules introductòries com *el que passa és que* i *el cas és que* un valor contrastiu que permet la reconducció de la pertinència discursiva (Berenguer & Salva-

5. En aquest cas, la construcció sembla menys gramaticalitzada, atès que permet variacions del tipus *el meu problema, la pura veritat + és que*, que gairebé no es donen en les construccions amb subjectes més neutres. Es tracta de mots amb més càrrega semàntica d'origen, cosa que explica que *el problema és que* haja aparegut sempre en els nostres *corpora* introduint enunciats antiorientats i *la veritat és que*, majoritàriament coorientats.

dor 1998: 45).⁶ Aquestes fórmules són freqüents quan el parlant descarta la rellevància d'un fet o comentari anterior amb la intenció de focalitzar el discurs en la direcció que vol imposar a la interacció. D'ací deriva un valor contrastiu, antiorientat, més o menys prominent, que solen manifestar també aquestes construccions de focalització.

Quan el subjecte correspon a la clàusula *el que passa* o a la majoria de noms generals esmentats, perd valor semàntic i informatiu, de manera que passa a ser prescindible. El valor contrastiu es destaca i, de fet, les estructures són sovint substituïbles per *però* (*però per intubar-te m'havien d'adormir* (5); *però em fa molta mandra* (6)). El punt final del procés és un increment del valor pragmàtic de la construcció i una elisió del subjecte que dona pas a *és que* com a marcador.

c) Marcador

La configuració més freqüent en la conversa, com hem notat, és aquella en què còpula i complementador esdevenen una unitat complexa que introdueix un enunciat: '*És que* B'. En l'exemple (1) ja hem vist alguns casos en què *és que* actua com a marcador: *és que si... és que el que ens passa tant a nosatres com a vosatres és que no podeu prendre una decisió de dir*. L'exemple següent il·lustra igualment aquesta configuració:

- (7)
 876 ONI el cervell no_
 877 ONI no et funciona\
 878 MEC (. o.55) Toti_
 879 MEC no parlis així\
 880 ONI que no parli així\
 881 ONI **és que** se'ls hi té que dir així_
 882 ONI si no no ho entenen\ (COCO4: 876-882)

En l'apartat següent analitzem amb detall els usos de *és que* com a marcador.

6. Sobre la construcció *lo que pasa es que* en castellà, es pot consultar Reig (2011) i Romera (2008). Reig hi atribueix un valor causal, que es relaciona amb els usos justificatius de *és que*, que comentem més endavant.

3. *ÉS QUE* COM A MARCADOR

Diversos autors han destacat el paper rellevant de *és que* en la conversa, tant en català (Sancho 2010) com en diverses llengües romàniques (Fuentes 1997; Porroche 1998; Delahunty & Gatzkiewicz 2000; Pusch 2006, 2007), en anglès (Declerck 1992; Delahunty 2001) o en swahili (Bearth 1997).

Com ha descrit Fernández Leborans (1992; cf. també Pusch 2006 i Sancho 2010), a diferència de les altres construccions, en el cas del marcador la còpula *és* ha perdut les propietats originàries (ja no regeix un subjecte i, a més, es troba fixada en tercera persona del present d'indicatiu) i *que* ja no s'integra en la clàusula que el segueix sinó que forma una sola peça amb *és*.⁷ La nova peça lèxica, *és que*, introdueix oracions independents i alterna amb diferents marques modals i amb marcadors del discurs més fixats i identificables com a tals (Fuentes Rodríguez 1997; Porroche Ballesteros 1998).⁸

Els autors que han analitzat el tema solen considerar que *és que* s'ha gramatitzat a partir d'una estructura clivellada i ha esdevingut una unitat fraseològica, generalment considerada un marcador del discurs (Fuentes 1997: 240; Porroche 1998: 241; Pusch 2006: 173; Berenguer & Salvador 1998: 47; Sancho 2010). En aquests casos, *és que* expressa significats pragmàtics vinculats a la modalitat i realitza funcions discursives properes a la marcació discursiva, sobretot si apareix combinat amb connectors.

(8)

1506 MEC es veu que eren incompatibles a casa seva amb elzl\
1507 MAT hi\zzzz
1508 MEC (. o.41) bueno\
1509 MEC **és que** la [mare és] de jutjat eh\ (COCO4: 1506-1509)

En (8), *és que* ja no és un verb seguit d'una conjunció sinó que s'ha reanalitzat com una unitat fixada, la qual introdueix enunciats que indiquen una relació causal amb el context lingüístic. La fossilització de *és que* com a partícula modal que encapçala

7. De fet, s'observa una tendència en comunicacions com el xat a escriure junt l'aplec (*esque*, *eske*). Es tracta d'un fenomen paral·lel al que s'esdevé amb *és clar*, que de vegades s'escriu integrat (*esclar*) com a representació d'una unitat fonètica i funcional que diferencia aquest ús modal-connectiu del bàsic (còpula + adjectiu). Sobre (*és*) *clar*, cf. Cuenca i Marín (en premsa).

8. Porroche (1998) estudia *es que* en castellà, juntament amb *que* (*¡Que te caes!*) i *si* (*Pero si no me voy*), com a elements «enunciatius» introductors de construccions independents.

enunciats li confereix un caràcter relacional, ja que introdueix una resposta o reacció al context previ (B: 'la mare és de jutjat') i alhora pressuposa un enunciat anterior (A: 'es veu que eren incompatibles a casa seva amb ell'). Així, el significat bàsic de l'exemple anterior respon a la paràfrasi 'La raó per / per la qual A és que B': 'La raó per la qual eren incompatibles és que la seua mare era de jutjat'.

'La raó per / per la qual A és B'

A = eren incompatibles a casa seva amb ell

B = la seua mare és de jutjat

Aquesta anàlisi és coherent amb propostes com les de Declerck (1988, 1992), Fernández Leborans (1992) i Pusch (2006, 2007) segons els quals *és que* com a marcador deriva d'una construcció clivellada (o la implica) el subjecte de la qual és un operador del tipus *la causa, la raó...*, que, quan no es realitza lèxicament, pot inferir-se del context.⁹

En aquest sentit, tracten aquestes construccions com a inferencials i les consideren de tipus causal. Per a Declerck (1992), la construcció «it is that...» és inferencial perquè la completiva expressa una explicació o interpretació basada en la inferència, de manera que, per a interpretar l'oració correctament, cal inferir una variable encoberta que es troba en el cotext o discurs anterior i se circumscriu als valors d'explicació i interpretació. En canvi, per a Delahunty (2001), com que la construcció no té un subjecte explícit, el valor exacte de l'enunciat introduït per la clàusula, que pot trobar-se tant en el cotext com en el context situacional, queda obert a d'altres interpretacions com ara explicacions, causes, raons, interpretacions i resultats. La proposició inferencial pot interpretar-se bé com a premissa, bé com a conclusió: si es pren com a premissa, pot manifestar valors d'explicació, raó o causa; si es pren com una conclusió, pot expressar un resultat, una conseqüència o una conclusió (Delahunty & Gatzkiewicz 2000: 301).

La bibliografia destaca, així mateix, els usos «reparadors» («inferential gap repair», Bearth 1999) i, en aquest sentit, metalingüístics, de les inferencials, per tal com instrueixen els receptors a l'hora de rebutjar algunes inferències i acceptar-ne d'altres i contribueixen així a la tasca del receptor d'inferir la relació entre la clàusula i

9. Delahunty i Watzkiewicz (2000: 301) descriuen l'estructura com «a finite clause embedded as the complement of an expletive copular matrix clause».

el context situacional (Horn 1989; Delahunty 1990 i 1995; Declerk 1992; Bearth 1999; Delahunty & Gatzkiewicz 2000).

Si la major part dels estudis remarquen el caràcter inferencial de la construcció, d'altres, en concret, els de Fuentes (1997) i Porroche (1998), incideixen més en el caràcter enunciatiu del marcador i consideren que l'element implícit és de tipus *dir*. En qualsevol cas, queda clar que, almenys en els usos bàsics, l'aparició de *és que* demana la identificació o la reconstrucció mental per part del receptor d'un element amb el qual relacionar l'enunciat que segueix.

D'altra banda, resulta difícil determinar el significat o els significats que pot tenir *és que* com a marcador; diferents autors parlen de justificació, excusa, èmfasi, queixa o contrast (cf. Fuentes 1997 o Porroche 1998, per a l'espanyol, i Sancho 2010, per al català). Segons Fuentes (1997: 241), aquest *enllaç conjuntiu* o marcador del discurs, prescindible i combinable amb conjuncions però de posició fixa, introdueix enunciats que indiquen justificació o excusa i també èmfasi, valors, en tot cas, orientats sempre al *dictum*. Porroche (1998) i Sancho (2010) hi atribueixen un valor d'explicació-justificació, proper però alhora diferenciat del causal connectiu, atès que les clàusules causals no presenten el valor modalitzador, sovint relacionat amb la cortesia, que presenta el marcador (Sancho 2010: 115) ni poden expressar matisos emfàtics (Porroche 1998: 242). Per a Pusch (2007), aquest marcador forma part de les «unitats pragmàtiques que impliquen subordinació sintàctica»; té com a funció primària l'estructuració discursiva, com a marcador causal o d'explicació i reformulador, però sovint actua en el nivell interpersonal o intersubjectiu, en el qual manifesta funcions relacionades amb la cortesia.¹⁰

En general, doncs, se sol destacar el valor d'explicació i justificació, tot i que hi ha qui considera que els matisos són molts i sovint tenen una naturalesa més aviat contextual (Delahunty 2001; Pusch 2006; Sancho 2010). En aquest sentit, Pusch proposa assignar al marcador un valor purament modal vinculat a l'atenuació: «l'indication d'un degré élevé de subjectivité, c'est-à-dire comme modalisation pure et simple de l'énonciation» (2006: 181). Tanmateix, per la nostra bandaensem que és possible identificar dos valors bàsics: la justificació és el significat principal del marcador, però

10. Sancho (2010: 120) identifica també significats de retret o desaprovació en la construcció.

en altres contextos es tracta d'un element emfasitzador, segons veiem i exemplifiquem a continuació.¹¹

3.1 JUSTIFICACIÓ

Com hem vist, *és que* introdueix normalment una justificació, és a dir, una causa subjectiva o modalitzada que, des del punt de vista de la cortesia, sol implicar atenuació (Pusch 2006, 2007; Sancho 2010).¹²

(9)

383 NIA (. 0.58) què t'anava a dir\

384 NIA (. 0.27) que em sap greu de no haver-te avisat al final de que venia aquí\

385 NIA (. 0.17) **és que** em pensava que t'ho havia dit\ (COCO6: 383-385)

D'acord amb la paràfrasi 'La raó per / per la qual A és que B', la darrera intervenció de NIA significa: 'La raó per la qual no et vaig dir que venia aquí és que pensava que ja t'ho havia dit'. L'enunciat introduït per *és que* es presenta com una causa del que s'ha dit abans, però també com una justificació o excusa que demana i pressuposa alhora una disculpa per part del receptor.

Tanmateix, en alguns casos la paràfrasi no és 'La raó per / per la qual A és que B' sinó 'La raó per / per la qual ¬A és que B'. Analitzem l'exemple (10):

11. Aquesta proposta va en la mateixa línia del tractament lexicogràfic de Fuentes (2009), que distingeix dos usos de *es que* en castellà: el justificatiu, que considera connector, i l'emfàtic, que tracta com a operador informatiu. En l'ús justificatiu, diferencia tres casos: «introduce un enunciado que actúa como justificación de un acto o una enunciación previa», «aparece en intervenciones de respuesta o en enunciados introduciendo una explicación suficiente según el hablante, y necesaria para el oyente» o constitueix un enunciat o intervenció autònoma que indica disculpa. Com a operador informatiu, «enfatisa la información del enunciado que el hablante considera relevante» (Fuentes 2009: 157-158).

12. Sancho (2010) comenta les diferències sintàctiques i pragmàtiques entre les causals canòniques (amb *perquè*, per exemple) i les construccions amb *és que*, que només actuen introduint una unitat discursiva autònoma des del punt de vista distribucional i el valor de les quals està molt condicionat contextualment, per tal com el receptor sovint ha d'inferir la relació.

(10)

- 753 MMA em sembla que m'ho ha explicat de dos o tres maneres\
754 REP bueno\
755 DIT (. o.32) i ho has [1 entès] al fi[nal\ 2]
756 REP [1 **és que**--]
757 REP [2 aquest] lli[bre_ 3]
758 MMA [3 sí\
759 REP aquests proble[mes xx] de tants per cent {(??) que} els números no estaven massa clars\ (COCoi: 753-759)

Quan DIT li pregunta directament si ha entès l'explicació del problema matemàtic (A, 'i ho has entès al final?'), REP justifica una resposta negativa (\neg A, 'no ho ha entès'): «aquest llibre.. aquests problemes de tants per cent.. que els números no estaven massa clars» (*és que* B). La interpretació de l'exemple anterior inclou la inversió de la polaritat de A: 'la raó per la qual *no* vaig entendre el problema és que les xifres no eren gaire clares'. En aquests casos, *és que* implica un component negatiu relacionat amb el fet que el parlant sap que allò que dirà tot seguit contradiu les expectatives del receptor. Segons Pusch (2006: 182), aquest ús de la construcció s'origina sobretot en la intenció de reduir l'assertivitat per part del parlant, és a dir, de descarregar-se de responsabilitat comunicativa en relació amb el que s'acaba de dir.

Aquesta inversió de polaritat es dona sempre que A és una petició i, de vegades, quan és una pregunta (afirmativa) (o A és l'equivalent a un d'aquests actes de parla, encara que presente forma assertiva).¹³

En l'exemple següent, A és una petició:

(11)

- 1 ECC: vinga\
2 m'has de convèncer eh\
3 I12: (. o.28) **és que** no sé si:_

13. També existeix la construcció *no és que* A (*sinó* B), no identificada en el nostre corpus, en què es nega una causa (A), la qual cosa implica que n'hi ha una altra d'alternativa, que pot aparèixer explícita (B) o quedar implícita (cf. Sancho 2010: 118-119; Fuentes 1997: 246; 259). Des del punt de vista de Delahunty i Gatzkievicz (2000) i Delahunty (2001), basat en la teoria de la rellevància, aquestes inferencials negatives assenyalen com a probable la inferència de la proposició representada per la clàusula, però neguen la seua rellevància; en canvi, les inferencials positives mostren la proposició com a poc probable en el procés inferencial, però en remarquen la rellevància.

4 es diu així eh\
 5 no {(EXH)(P) me'n recordo} molt [bé_
 6 p(e)rò em sem]bla que es di:u_ [..
 19 es diu {(L2) Soy Sam\} (C2CA12SS: 1-6; 19)

En (12), A equival a una pregunta:

(12)
 1 ECC: xx quines activitats_
 2 acostumes a fer\
 3 I12: (.. 1.10) **és que** no_
 4 te les podria dir\
 5 no ho sé_
 6 depèn_
 7 del cap de setmana_ (C2CE12SS: 1-7)

En els contextos anteriors, B se suposa com a causa suficient per a no fer alguna cosa relacionada amb A ('no sé si puc parlar-te d'aquest llibre perquè no en recorde el títol') o per a no respondre, de la manera que l'interlocutor esperaria, a l'acte que A demana ('no puc dir-te les activitats que acostume a fer perquè depèn del cap de setmana'). Com indica Sancho (2010: 116), «l'interlocutor està protegint la seua autoimatge atenuant el caràcter no preferit que s'atribueix al rebuig respecte d'un oferiment-invitiació».

D'aquesta manera, el comportament lingüístic de l'emissor entra en conflicte amb les expectatives del destinatari (Aijmer & Simon-Vandenberg 2004: 1791) i la justificació esdevé excusa. *És que* introdueix un enunciat que, en opinió de l'emissor, s'oposa d'alguna manera a un altre d'anterior o a un fet previ, real o suposat, que creu que el receptor pensa o pot pensar.¹⁴ Aquesta situació activa un acte amenaçador d'imatge que *és que* atenua (Delahunty 2001; Porroche 1998; Pusch 2007).

En resum, en els usos bàsics *és que* s'utilitza per a expressar valors modals relacionats amb la voluntat del parlant de justificar la seua resposta a un enunciat anterior (explícit o implícit, en forma literal o negada), sovint amb la intenció d'evitar un acte amenaçador d'imatge. Els exemples anteriors mostren, a més, la naturalesa inferencial

14. Cal remarcar que l'operació que activa *és que* es dona en el nivell de l'acte de parla, no en el nivell proposicional, ja que el que es nega és la resposta esperada a l'acte de parla que l'altre participant ha dut a terme.

de les construccions introduïdes per *és que*, ja que el receptor ha d'inferir una relació causal entre l'enunciat que segueix i algun element del cotext o el context (Pusch 2006: 179; Sancho 2010: 116).

3.2 ÈMFAZI

Tanmateix, alguns casos del nostre corpus no poden parafrasejar-se pròpiament com a justificació o excusa. Observem l'exemple (13):

- (13)
9 NAA p(e)rò quanta gent hi cap a dins l'ermita El Puig\
10 HIL [1 mira\
11 NAA [1 xx\
12 SUS [1 no arri]ben a cent\
13 SUS (. o.66) què va\
14 SUS **és que** ni ni cinquanta no hi caben\ (COCO2: 9-14)

En aquest exemple, la paràfrasi 'La raó per la qual no arriben a cent les persones que caben dins l'ermita és que no hi caben ni cinquanta' no correspon exactament al significat de la intervenció: 'no hi ha lloc suficient per a cinquanta persones a l'ermita, menys encara per a cent'. Siga com siga, hi podríem atribuir una paràfrasi de tipus metalingüístic o formulatiu: 'La raó per la qual *dic que* no arriben a cent les persones que caben dins l'ermita és que no hi caben ni cinquanta'.

En aquests casos, *és que* indica generalment èmfasi i introdueix un argument coorientat amb l'argument anterior i que es presenta com a més fort respecte a la conclusió a què es vol menar el receptor. En l'exemple que acabem de veure, l'argument és que l'ermita és menuda. En l'exemple següent, l'argument pot formular-se així: 'és difícil expressar com és d'horrorós ofegar-se':

- (14)
139 és una cosa que no_
140 si no ho:_
141 sents_
142 no saps lo que és\
143 vull dir_

- 144 **és que** jo no et puc explicar_
 145 lo angoixós que és ofegar-te\
 146 **és que** és horrorós\ (C2CN16SS: 139-146)

En (14), la informant expressa els seus sentiments en una situació en què no podia respirar i, encapçalant l'enunciat amb *és que*, intensifica cada nou intent d'elaborar la idea (*jo no et puc explicar lo angoixós que és ofegar-te*, 144-145; *és horrorós*, 146).

Un efecte semblant s'activa en alguns contextos en què *és que* inicia torn, com en (15):

- (15)
 696 NAA amb la despedida de soltera que vem (a)nar al Mercashow_
 697 HIL (.. 1.49) **és que** totes les despedides de soltera acaben així_
 698 HIL al Mercashow_ (COCO2: 696-698)

HIL repeteix el que NAA acaba de dir i generalitza la idea alhora que l'arrodoneix (*totes les despedides de soltera acaben així, al Mercashow*). Els usos empàtics són molt freqüents quan l'emissor, com en aquest cas, es fa eco de la intervenció prèvia del seu interlocutor.

Resulta interessant observar que, dins d'un torn, *és que* pot marcar el límit entre el discurs principal del participant i el discurs citat, com en (16):

- (16)
 1521 DIT (. 0.29) perquè avui deia amb una noia_
 1522 DIT (.. 1.13) diu **és que** jo no sé quan gravar\
 1523 DIT diu perquè a casa meva diu_
 1524 DIT (. 0.51) només diem_
 1525 DIT (. 0.59) puja el volum de la tele\
 1526 DIT (. 0.34) baixa [el volum\] (COCO1: 1521-1526)

Si en (16) *és que* intensifica un enunciat integrat en una enunciació diferent, en l'exemple següent, *és que* assenyalava el pas del discurs citat al comentari posterior del parlant, que justifica però també emfasitza la idea principal:

- (17)
 120 p(e)rò va ser una situació bastant_
 121 (.. 1.56) saps/

- 122 pensava_
123 (. 0.23) per què no frena/
124 **és que** no frenava\
125 ECC: (. 0.29) m[hm\
126 I14: [i ve]nia directe cap a mi\ (C2CN14SS: 120-126)

Observem que sense *és que*, o algun altre marcador, la transició seria massa brusca.

Fixem-nos, d'altra banda, en la fórmula *és que és això*, que adopta un significat clar d'èmfasi coorientat:

- (18)
763 SUS (. 0.19) ell va fer de padrí i de testimoni a la vegada\
764 NAA ah\
765 NAA [vale\
766 NAA **és que** és això\
767 HIL [jo vaig fer les dues coses\
768 NAA que a vegades e- el padrí i el testimoni és el mateix i [a vegades no\] (COCO2: 763-768)

Finalment, en alguns contextos *és que* pot expressar queixa, especialment quan es combina amb determinats marcadors discursius com ara *però* o *home*:¹⁵

- (19)
339 PEI (. 0.20) i de vegades també trobes_
340 PEI que els atres no deixen jugar\
341 RRR (. 0.48) [I sí\
342 RRR és que és això\
343 PEI [I que es queden allà::] en_
344 PEI [2 tapant la porteria_
345 PEI i no deixen {(??) ni} jugar\
346 RRR [2 esclar\
347 RRR guanyen_
348 RRR guanyen_
349 RRR **p(e)rò és** **que** no han deixat que els demás fessin_ (COCO8: 339-349)

15. Com apunta Sancho (2010: 120), el valor de queixa és més prominent quan *és que* apareix aïllat i és pronunciat amb allargament de la vocal final; aquest ús, que no hem trobat en els nostres *corpora*, indica reprovació i és proper al d'una interjecció.

El darrer enunciat de (19) es pot parafrasejar així: 'Em queixe que hagen guanyat perquè no han deixat jugar els altres'.

En síntesi, alguns usos de *és que* com a introductor d'enunciat tenen un valor emfàtic que indica que l'enunciat és coorientat amb un argument anterior i ha de ser considerat més fort argumentativament. En alguns contextos, destaca el valor contrastiu i sorgeix la interpretació de queixa. L'èmfasi té un valor més modal i formulatiu que la justificació, la qual, al seu torn, és més clarament connectiva i de naturalesa causal.

3.3 COMBINACIONS

Com ja han mostrat altres estudis (fonamentalment Fuentes 1997, però també Porroche 1998 i Sancho 2010), *és que* apareix sovint acompanyat d'altres elements. En el nostre corpus hem trobat *és que* combinat amb conjuncions (*però, i, perquè*) o marcadors parentètics (*home, clar, bueno*) (cf. Cuenca & Marín 2009).¹⁶ En altres casos, també bastant habituals, no es pot parlar pròpiament de combinacions sinó de cocurrències (*no, és que; sí, és que; jo és que*). De fet, més del 40% de les aparicions de *és que* com a marcador modal identificades corresponen a exemples d'aquests dos tipus.

La combinació més freqüent en els nostres *corpora* (més de la tercera part del total de combinacions) és *però és que*, que destaca l'ús emfàtic del marcador *i*, a més, gràcies al significat contrastiu de la conjunció, manifesta matisos de queixa, com acabem de veure en (19) i es pot observar també en (20), o de disculpa, en (21):

(20)

1569 ARN ((a NAT)) això és [l'encant\]

1570 ??? [xx]x[xx]

1571 ??? [mhm mhm\]

1572 NAT p(e)rò si et desper[tés a les de:u_

1573 NAT a les onze_

1574 NAT **p(e)rò és que** a les sis del matí\] (COCO3: 1569-1574)

16. De manera menys significativa també hem identificat al nostre corpus alguns exemples de *és que* combinat amb *i, o sigui, a més, així, oh, ai i vull dir*.

- (21)
172 el noi aquest\
173 (. 0.14) {(L2) tú pa:sas_}
174 i jo_
175 però si ja ho sé\
176 **però és que** no puc\
177 és que no_
178 (INH)/
179 no em puc ficar aquí dins\
180 ECC: (. 0.55) {(P) no hi havia manera_} (CiCN25CS: 172-180)

La combinació *però és que* és més freqüent en contextos monològics com els que acabem de veure, tot i que també pot aparèixer en contextos dialògics; i el mateix s'esdevé amb la combinació *bueno és que*. En canvi, *home és que* inicia torn en contextos dialògics:

- (22)
1230 JOJ sí que el vull tastar la crema aquesta\
1231 JOJ que has [fet tu\
1232 MEC [p(e)rò has fet] coca mama pe[r acompa]nyar-la\
1233 MAT [no\
1234 COC alça nena\
1235 COC {(??) coma:_}
1236 ONI coca xx\
1237 MEC **home**\
1238 MEC **és que** [jo {(??) la crema sola}] no m'agrada\ (COCO4: 1230-1238)

En inici de torn trobem també *és que* precedit de *sí/no* (quan aquests elements fan funció de marcadors discursius que inicien torn o marquen lluita per obtenir-lo, cf. Cuenca & Marín 2006) i del pronom *jo* o el sintagma *a mi*.

- (23)
1469 DDD (. 0.54) menys gent\
1470 SER (. 0.25) a [exacte\
1471 IDA [sí\
1472 IDA {(F) **és que** si no:_}
1473 T?? [xX(4.45)Xx]

1474 IDA [(F) no ens entenem\
1475 IDA no-- (COCO9: 1469-1475)

La coocurrència *sí, és que*, a més d'iniciar torn, té un caràcter coorientat, molt evident quan apareix com a part de l'expressió *sí, és que és això*:

(24)
339 PEI (. 0.20) i de vegades també trobes_
340 PEI que els atres no deixen jugar\
341 RRR (. 0.48) [1 **sí**\
342 RRR **és que és això**\
343 PEI [1 que es queden allà::] en_
344 PEI [2 tapant la porteria_
345 PEI i no deixen {(??) ni} jugar\] (COCO8: 339-345)

En (25), *no, és que* se situa a l'inici del discurs citat, una posició on típicament apareixen elements de naturalesa connectiva:

(25)
100 i em deia_
101 {(L2) que estás mejor_
102 (. 0.31) i jo deia_
103 **no**\
104 **és que** estic pitjor\
105 em poses el Ventolin i encara m'ofego més\
106 (.. 1.36) i llavos re\
107 (. 0.32) e::_
108 em van tenir així_ (C2CN16SS: 100-108)

Per altra part, la juxtaposició de *jo i és que* apareix en contextos dialògics en què el parlant inicia torn i també sovint en contextos de lluita per mantenir el torn o agafar la paraula (26):¹⁷

17. De fet, només hem trobat aquesta coocurrència en el corpus de conversa (COC).

(26)

- 314 ANI [jo vaig pensar\
315 NIA me l'alliso\
316 NIA ara [{(??) p(e)rò és que_}]
317 ANI [**jo és que abans**] el duia llarg no/
318 ANI (. o.59) llavors si me'l volia allisar tenia que anar a la peluqueria\ (COCO6: 314-318)

La suma del pronom de primera persona i el marcador palesen la voluntat de l'emissor de remarcar la seua subjectivitat.

D'altra banda, si bé presenta matisos diferents, entre els iniciadors de torn, cal esmentar també la fórmula *com és que* com a introductor d'enunciats interrogatius, que també hem trobat en el nostre corpus de conversa:

(27)

- 114 PUY p(e)rò ha de millorar un mo[gollon eh\
115 EUU [tio\
116 EUU **com és**] **que** tens cervesa sense alcohol\
117 MJJ (. 1.08) ai que bé\
118 MJJ jo en vull una\ (COCO5: 115-118)

En aquests casos, el conjunt format per *com* i *és que* emfasitza l'enunciat que introdueix mostrant sorpresa per part de l'emissor, la qual cosa, en l'exemple que acabem de veure, contribueix a facilitar o justificar la presa de torn per part del parlant.¹⁸

Finalment, hem identificat alguns casos de combinacions o de concurrència de tres elements, com ara *home ademés és que, però és que ademés*, les quals presenten sempre un caràcter enfàtic:

(28)

- 672 MJJ i a Sitges_
673 MJJ la majoria de tios que hi han són gais **home**\
674 MJJ {(P) **ademés és que** es veu\} (COCO5: 672-674)

18. Reprenent una idea ja expressada per Gili Gaya (1960), Fuentes (1997: 250-251) assenyala també la funció de *es que* en espanyol com a introductor d'enunciats en què l'emissor mostra la seua estranyesa mitjançant el que considera, en realitat, una pregunta confirmatòria que emfasitza el caràcter no esperat de l'enunciat que segueix. No hem trobat en el nostre corpus cap exemple de *és que* (sol) per a introduir pregunta, encara que, des del nostre punt de vista, la combinació *com és que* remarca, encara més, el caràcter enfàtic i de sorpresa de la construcció en aquests casos.

4. DE L'ATRIBUCIÓ A LA MODALITAT

Com hem vist, *és que* apareix en diferents construccions que manifesten relacions estructurals clares, però mostren propietats formals i funcionals diferenciades. La taula 2 resumeix les estructures identificades i mostra el procés de fixació estructural així com l'increment de valors modals que donen lloc a l'ús de *és que* com a marcador a partir d'una estructura atributiva o copulativa:

Tipus d'estructura	Construcció	Fixació	Valor
Estructura copulativa	SN + <i>és</i> _{verb} + [atribut <i>que</i> _{conj} + clàusula]	variable	proposicional (ordre no marcat)
Construcció (pseudo) clivellada	SN _{tema} + <i>és</i> _{verb} + [<i>que</i> _{conj} + clàusula] rema	variable	proposicional (ordre marcat)
Construcció (pseudo) clivellada (amb nom general)	[SN _{nom general} + <i>és</i> _{verb} + <i>que</i> _{conj}] + clàusula rema	semifixat	proposicional + modal (inferència invitada)
Marcador <i>és que</i>	<i>és que</i> _{partícula modal} + oració	fixat	modal (inferència convencionalitzada)

Taula 2. Estructures amb *és que*

L'ús de marcador il·lustra un procés de gramaticalització activat per implicatures o inferències modals, de caràcter subjectiu, contrastiu i negatiu alhora, activades a partir de la construcció clivellada. Així, partint de la construcció 'nom general / clàusula *és que* B', el subjecte perd significat proposicional i força informativa, i esdevé redundant, de manera que l'estructura es reanalitza i passa a ser '*és que* B', on *és que* es fossilitza i introdueix un enunciat. El procés de canvi sintàctic (fixació estructural i reanàlisi) i semàntic (aparició del valor modal de justificació o èmfasi) dóna com a resultat una partícula modal que, semblantment a com fan els connectors textuais, introdueix segments discursius. El punt d'arribada de l'increment de significat pragmàtic, a partir de la creació contextual d'una inferència (inferència invitada) i la posterior fixació d'aquest valor inferencial (inferència convencionalitzada), és un marcador

que, curiosament, prové de dues paraules buides semànticament (*és* i *que*).¹⁹ Aquesta particularitat fa aquest procés especialment remarcable i digne d'estudi des d'un punt de vista diacrònic a partir de processos de subjectivació i intersubjectivació descrits per Traugott i Dasher (2002), objectiu que no podem abordar en aquest treball.²⁰

Categorialment i funcionalment, el marcador *és que* planteja, així mateix, un gran repte, en la mesura que es tracta d'un element modal que en alguns contextos pot també realitzar funcions estructurals, atès que introdueix torns o enunciats dins d'un torn, però no té el caràcter parentètic típic de la major part de marcadors del discurs ni tampoc és una conjunció. Així, malgrat que són molts els autors que el consideren un marcador del discurs, entenent el concepte de manera àmplia (cf. Fuentes 1997; Porroche 1998; Berenguer & Salvador 1998; Pusch 2006, 2007), no creiem que la connectiva, funció típica d'aquesta classe, siga la funció predominant. Més aviat, en el sentit que defensa Sancho (2010: 121), pensem que la funció relacional és derivada o secundària:

El valor connectiu, en tot cas, quan apareix, és contextual i es dona en el nivell textual, atès que, entre els valors propis de l'estatut productiu de l'estructura, es troba el manteniment del caràcter predicatiu del verb i el fet que siga una estructura sintàctica amb autonomia distribucional.²¹

19. Segons la *Invited Inference Theory of Semantic Change* de Traugott i Dasher (2002: § 1.2.3), el canvi semàntic és un procés metonímic que parteix d'un significat codificat determinat i acaba en un significat codificat nou passant per dos estadis intermedis: els significats associats a usos concrets (*utterance-token meanings*), que es vinculen a inferències invitades, i els significats associats a un tipus de construcció concreta (*utterance-type meanings*), que donen lloc a inferències convencionalitzades.

- (i) coded meanings > utterance-token meanings (invited inferences) >
utterance-type meanings (generalized invited inferences) > new coded meanings

Des d'aquesta perspectiva, la subjectivació és la codificació explícita del punt de vista del parlant, mentre que la intersubjectivació és l'expressió explícita de l'atenció del parlant cap a l'oient. En el cas de *és que*, la pragmatització del significat s'origina, precisament, en l'interès de l'emissor, ja assenyalat per alguns autors (Delahunty & Watzkiewicz 2000; Delahunty 2001), en una correcta interpretació per part del receptor de la inferència que activa la construcció. Així, el protagonisme del parlant com a motor del canvi (subjectivació) passa a ser compartit amb l'oient (intersubjectivació). Quan les inferències basades en l'atenció del parlant cap a l'oient es convencionalitzen, sorgeixen els significats nous, com s'esdevé en l'ús de *és que* com a marcador modal.

20. Sobre la gramaticalització de clàusules atributives similars a les estudiades ací («X es lo que tiene», en espanyol, i «That's X for you», en anglès), vegeu González (2007).

21. Menys clara ens sembla aquesta mateixa aproximació als valors modals quan Sancho (2010: 113) afirma que no es poden deduir dels seus constituents i sovint deriven del context, malgrat que puguin presentar un grau alt de convencionalització. Creiem que el grau de convencionalització ja és suficientment alt, segons

Ateses les seues característiques sintàctiques i pragmàtiques, *és que* pot considerar-se una partícula modal²² mitjançant la qual el parlant expressa una causa subjectiva (introdueix una justificació o excusa), que atenua un acte amenaçador d'imatge, o bé emfasitza l'enunciat que encapçala i reprèn alhora un argument presentat prèviament en el discurs.²³ En tots dos casos, hi ha un valor de negació, pressuposada de manera més o menys implícita. La naturalesa fòrica que mostra i el fet que s'haja fixat en posició inicial d'enunciat el converteix en un marcador de relació entre segments discursius o actes de parla.

5. CONCLUSIÓ

En aquest article hem analitzat les diferents construccions on apareix l'aplec *és que* i ens hem centrat en els casos més freqüents en l'oralitat, sobretot en la conversa informal: aquells en què esdevé un marcador modal.

Les configuracions identificades il·lustren un procés de gramaticalització pel qual dos mots sense significat proposicional (una còpula i un complementador) s'han fixat i han convencionalitzat les inferències derivades de la construcció (pseudo)clivellada. Així, *és que* s'ha fixat com a peça lèxica, ha deixat de tenir subjecte i ha desenvolupat significats modals i funcions propers als d'un marcador del discurs, en la mesura que apareix al començament de l'enunciat i pot combinar-se amb conjuncions i amb altres marcadors. *És que* és, doncs, un marcador que introdueix enunciats i té una funció important relacionada amb la cortesia, com a mecanisme d'atenuació o bé d'èmfasi.

mostra el fet que, com destaca també Sancho (2010: 116, n. 31), en la conversa, quan algú intenta justificar-se o excusar-se amb un enunciat introduït per *és que*, pot trobar-se amb una reprovació del tipus «ni *és que* ni *esca*», semblant a l'ús substantivat de *però* (*sempre troba però*): *és que* s'associa amb excusa com *però* amb objeccions.

22. Les partícules modals poden definir-se com a unitats sintàcticament integrades però prescindibles que manifesten significats pragmàtics relacionats amb l'actitud o el coneixement del parlant i l'oient pel que fa a l'enunciat en què apareixen. Sobre partícules modals en català i espanyol, es pot consultar Ferrer Mora (2001a, 2001b), Torrent-Letzen (2009, en premsa). Per a una reflexió sobre la interfície entre modalitat i connexió, vegeu Cuenca & Marín (en premsa).

23. Des del punt de vista de la cortesia, quan *és que* introdueix una justificació, atenua l'acte amenaçador de la imatge positiva del parlant, que intenta no ser desaprovat pel seu interlocutor, però també mitiga l'acte amenaçador de la imatge negativa de l'oient en els casos en què el parlant es nega a alguna demanda d'aquest.

En concret, en el nivell funcional, hem identificat la justificació i l'èmfasi com a valors fonamentals i (relativament) diferenciats a partir de paràfrasis que permeten descobrir matisos interessants, com ara el fet que, de vegades, el context activa una inversió de polaritat interpretativa o la idea que l'excusa i la queixa es poden considerar, respectivament, variants dels significats bàsics.

L'estudi de l'ús de *és que* en la conversa permet observar els límits difusos entre els marcadors modals i els marcadors del discurs i alhora posa de manifest el desenvolupament i el funcionament de significats modals de tipus subjectiu en la llengua oral.

MARIA JOSEP MARÍN
MARIA JOSEP CUENCA
Universitat de València

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- AIJMER, Karin & Anne-Marie SIMON-VANDENBERGEN (2004) «A model and a methodology for the study of pragmatic markers: the semantic field of expectation», *Journal of Pragmatics* 36 (10), pp. 1781-1805.
- BEARTH, Thomas (1997) «Inferential and counter-inferential grammatical markers in Swahili dialogue», dins Rose-Marie Bech, Thomas Geider, Werner Graebner & Ingo Heine (eds.), *Swahili Forum IV, AAP*, 51, Colònia, Institut für Afrikanistik, pp. 1-22. [En línia: http://www.ifeas.uni-mainz.de/SwaFo/swafo4/4_2_Bearth.pdf]
- (1999) «The inferential gap condition», *Pragmatics* 9 (2), pp. 249-288.
- BERENGUER, Josefa & Vicent SALVADOR (1998) «Análisis de algunos marcadores discursivos en un corpus conversacional bilingüe español-catalán», dins Giovanni Ruffino (ed.), *Atti del XXI Congresso Internazionale di Linguistica e Filologia Romanza*, vol. 4, Tubinga, Niemeyer, pp. 41-50.
- CUENCA, Maria Josep & Maria Josep MARÍN (2006) «Estratègies d'inici de torn en el debat electoral», *Journal of Catalan Studies* 2006, pp. 20-47. [En línia: <http://www.anglo-catalan.org/jocs/9/Articles%20&%20Reviews/Versio%20pdf/02%20Cuenca%20Marin.pdf>]
- (2009) «Co-occurrence of discourse markers in Catalan and Spanish oral narrative», *Journal of Pragmatics* 41 (5), pp. 889-914.

- (en premsa) «Discourse markers and modality in spoken Catalan: the case of (*és*) *clar*», *Journal of Pragmatics*.
- DECLERCK, Renaat (1988) *Studies in Copular Sentences, Clefts and Pseudo-clefts*, Lovaina/Dordrecht, Leuven University Press/Foris.
- (1992) «The inferential *it is that*-construction and its congeners», *Lingua*, 87, pp. 203-230.
- DELAHUNTY, Gerald (1990) «Inferentials: The story of a forgotten evidential», *Kansas Working Papers in Linguistics*, 15 (1), pp. 1-28.
- (1995) «On the Spanish inferential construction *ser que*», *Pragmatics*, 5 (3), pp. 341-364.
- (2001) «Discourse functions of inferential sentences», *Linguistics*, 39, pp. 517-545.
- DELAHUNTY, Gerald & Laura GATZKIEWICZ (2000) «On the Spanish inferential construction *ser que*», *Pragmatics*, 10 (3), pp. 301-322.
- DELAHUNTY, Gerald & Maura VELAZQUEZ-CASTILLO (2002) «*The X Is That S*: a lexicogrammatical device for local discourse management», dins James F. Lee *et alii* (eds.), *Structure, Meaning and Acquisition in Spanish*, Somerville, Cascadilla Press, pp. 46-64.
- FERNÁNDEZ LEBORANS, Mª Jesús (1992) «La oración del tipo: *es que*», *Verba*, 19, pp. 223-239.
- FERRER MORA, Hang (2001a) «Les partícules modals alemanyes i els seus equivalents en català des d'una perspectiva contrastiva», *Caplletra*, 30, pp. 95-110.
- (2001b) «De las partículas modales alemanas a los conectores pragmáticos en español: un puente», dins Hang Ferrer & Salvador Pons (eds.), *Quaderns de Filologia. Estudis lingüístics*, VI, *La pragmática de los conectores y las partículas modales*, València, Facultat de Filologia, Universitat de València, pp. 93-114.
- FUENTES RODRÍGUEZ, Catalina (1997) «Los conectores en la lengua oral: *es que* como introductor de enunciado», *Verba*, 24, pp. 237-263.
- (2009) *Diccionario de conectores y operadores del español*, Madrid, Arco/Libros.
- GONZÁLEZ GARCÍA, Francisco (2007) «*That's a construction for you/las construcciones es lo que tiene(n)*: Grammaticalization via subjectification in attributive clauses in English and Spanish», *IJEL*, 7 (1), pp. 65-99.
- GILI GAYA, Samuel (1960) «¿Es que ..? Estructura de la pregunta general», *Studia Philologica. Homenaje ofrecido a D. Alonso*, II, pp. 91-98.
- HORN, Lawrence (1989) *A Natural History of Negation*, Chicago, University of Chicago Press.

- PAYRATÓ, Lluís (1995) «Transcripción del discurso coloquial», dins Luis Cortés (ed.), *El español coloquial*, Almería, Universidad de Almería, pp. 45-70.
- PAYRATÓ, Lluís & Núria ALTURO, eds. (2002) *Corpus oral de conversa col·loquial. Materials de treball*, Barcelona, Publicacions de la Universitat de Barcelona. [En línia: <http://www.ub.edu/ccub>]
- PAYRATÓ, Lluís & Jaume FITÓ, eds. (2008) *Corpus audiovisual plurilingüe*, Barcelona, Publicacions i Edicions Universitat de Barcelona.
- PORROCHE BALLESTEROS, Margarita (1998) «Sobre algunos usos de *que*, *si* y *es que* como marcadores discursivos», dins Mª Antonia Martín Zorraquino & Estrella Montolío (coords.), *Los marcadores del discurso. Teoría y análisis*, Madrid, Arco / Libros, pp. 229-242.
- PUSCH, Claus D. (2006) «Marqueurs discursifs et subordination syntaxique: La construction inférentielle en français et dans d'autres langues romanes», dins Martina Drescher & Barbara Frank-Job (eds.), *Les marqueurs discursifs dans les langues romanes. Approches théoriques et méthodologiques*, Frankfurt, Peter Lang, pp. 173-188. [En línia: http://www.romanistik.unifreiburg.de/pusch/Download/construction_inferentielle.pdf]
- (2007) «Pragmatic markers involving subordination in Romance: do they structure discourse or comment on it?», *10th International Pragmatics Conference*, Göteborg, juliol 2007.
- (2009) «Noun-based complement-taking constructions as modal markers: distributional and discourse-functional aspects in a Romance and crosslinguistic perspective», *Societas Linguistica Europaea*, 42 *Annual Meeting*, Lisboa, setembre 2009.
- REIG ALAMILLO, Asela (2011) «The pragmatic meaning of the Spanish construction *lo que pasa es que*», *Journal of Pragmatics* 43 (5), pp. 1435-1450.
- ROMERA, Magdalena (2008) «La formación de una unidad funcional discursiva: *lo que* en el castellano de Mallorca», dins C. Sinner & A. Wesch (eds.), *El castellano en las tierras de habla catalana*, Frankfurt/Madrid, Vervuert/Iberoamericana, pp. 199-218.
- SANCHO CREMADES, Pelegrí (2010) «Anàlisi de les unitats fraseològiques amb funció connectiva en un fragment de conversa col·loquial», *Caplletra*, 48, pp. 93-125.
- SOLÀ, Joan (2002) «Les subordinades de relatiu», dins Joan Solà, Maria-Rosa Lloret, Joan Mascaró & Manuel Pérez Saldanya (coords.), *Gramàtica del Català Contemporani*, Barcelona, Empúries, vol. 3, cap. 21.

- TORRENT-LETZEN, Aina (2009) «Polifonía de las emociones. Estudio pragmático sobre la función emotiva de las partículas modales en castellano, catalán y rumano», *Estudis Romànics*, 31, pp. 7-34.
- (en premsa) «Modal particles in Catalan», dins Lluís Payrató & Josep M. Cots (coords.), *The Pragmatics of Catalan Language*, Berlín / Nova York, Mouton de Gruyter.
- TRAUGOTT, Elizabeth C. & Richard B. DASHER (2002) *Regularity in Semantic Change*, Cambridge, Cambridge University Press.
- VALLDUVÍ, Enric (2002) «L'oració com a unitat informativa», dins Joan Solà, Maria-Rosa Lloret, Joan Mascaró & Manuel Pérez Saldanya (coords.), *Gramàtica del Català Contemporani*, Barcelona, Empúries, vol. 2, cap. 4.

APÈNDIX I. Convencions de transcripció

1. Aspectes prosòdics

Seqüència tonal terminal	
descendent	\
ascendent	/
de manteniment	—
Grup tonal truncat	--
Manteniment de l'entonació	
ascendent	{(A) text afectat}
descendent	{(B) text afectat}
Estrafer la veu	{(EV) text afectat}
Intensitat	
forta	{(F) text afectat}
molt forta	{(FF) text afectat}
fluixa	{(P) text afectat}
molt fluixa	{(PP) text afectat}
Temps	
accelerat	{(AC) text afectat}
desaccelerat	{(DC) text afectat}
Allargament breu, mitjà i llarg	: :: :::

2. Aspectes vocals

Riure simultani al discurs produït	{(@) text afectat}
Riure no simultani al discurs produït	
un símbol per síl·laba	@
fragment llarg amb	
la durada especificada	@R(durada)R@
Inhalació i exhalació	(INH) (EXH)

3. Pauses i encavalcaments

Pausa

molt breu	(0.1 < p < 0.3) (. durada)
breu	(p < 1) (. durada)
mitjana	(1 < p < 3) (.. durada)
llarga	(p > 3) (.. durada)

Encavallament

[text afectat]

4. Regularitzacions i comentaris

Elisió

ús de parèntesis per marcar el so elidit

Comentari del transcriptor

precís	(comentari)
general	((comentari))

5. Fragments conflictius

Dubte sobre el text transcrit

{(??) text afectat}

Fragment inintel·ligible

un signe per síl·laba

x

fragment llarg amb la durada

especificada

xX(durada)Xx

6. Altres aspectes

Segona llengua

{(L2) text afectat}

Truncament de mot

parau-